

УДК 930.1:[631.3]«18/19»(012)

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-7\(13\)-934-945](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-7(13)-934-945)

Клименко Михайло Борисович аспірант Національної наукової сільськогосподарської бібліотека, Національна академія аграрних наук України, вул. Героїв Оборони, 10, м. Київ, 03127, тел.: (044) 258-21-45, <https://orcid.org/0000-0002-9844-5328>

ОСВІТНІ СТУДІЇ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ ПРОФЕСОРА ТОМАША РИЛЬСЬКОГО (1838-1924)

Анотація. Серед великої плеяди вітчизняних вчених аграріїв почесне місце займає постать професора Вищої рільничої школи у Дублянах Т. Рильського. Непереборна жага до знань, працелюбність, відданість постійному пошуку засобів та методів полегшення праці селян та фермерів дали змогу цьому науковцеві посісти особливе місце у історіографії вітчизняної аграрної дослідної справи. У цій статті вперше проведено комплексний аналіз процесу формування наукового світогляду професора Т. Рильського через призму його освітніх студій.

Грунтовний та високоякісний рівень освіти, отриманий Т. Рильським у провідних вищих навчальних закладах Австрійської та Австро-Угорської імперій, дозволив йому завоювати відповідний авторитет не лише серед аграріїв Королівства Галичини та Володимирії, але й далеко за її межами. У цьому дослідженні показано основні чинники, що мали вплив на становлення науковця. Встановлено, що наукові праці Т. Рильського базувалися на всесторонньому аналізі та переосмисленні досягнень попередників. З'ясовано, що соціально-економічні особливості, система освіти Австро-Угорської імперії заклали подальші вектори наукової діяльності дослідника у бік механізації сільського господарства, полегшення праці селянства.

Провівши узагальнення визначальних факторів, що мали вплив на становлення та формування постаті професора Т. Рильського, було визначено та проаналізовано періоди його життєвого та творчого шляху. Основний акцент статті зроблено на першому періоді (1838-1867 рр.) життєвого та творчого шляху Т. Рильського, коли його постать зазнала основоположних впливів на визначення подальших наукових та творчих прагнень. Перший період життєвого шляху науковця характеризується освітніми студіями в Технічному інституті Кракова, Віденському

політехнічному інституті та Ягеллонському університеті.

Ключові слова: Томаш Рильський, освітні студії, науковий світогляд, світоглядні знання, аграрна дослідна справа, визначення наукових прагнень.

Klymenko Mykhailo Borysovych Postgraduate student of the National Scientific Agriculture Library, National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Geroyiv Oborony St., 10, Kyiv, 03127, tel.: (044) 258-21-45, <https://orcid.org/0000-0002-9844-5328>

EDUCATIONAL STUDIES AS THE BASIS FOR THE FORMATION OF THE SCIENTIFIC OUTLOOK OF PROFESSOR TOMASH RYLSKY (1838-1924)

Abstract. Among the great galaxy of domestic agrarian scientists, the professor of the Higher Agricultural School in Dublyany, T. Rylsky, occupies an honorable place. Irresistible thirst for knowledge, diligence, dedication to the constant search for means and methods to ease the work of peasants and farmers enabled this scientist to occupy a special place in the historiography of domestic agricultural research. In this article, for the first time, a comprehensive analysis of the process of formation of the scientific worldview of Professor T. Rylsky, through the prism of his educational studies, is carried out.

The thorough and high-quality level of education received by T. Rylsky in the leading higher educational institutions of the Austro-Hungarian Empire allowed him to gain the appropriate authority not only among the agrarians of the Kingdom of Galicia and Volodymyria, but also far beyond its borders. This study shows the main factors that had an impact on the formation of a scientist. It was established that the scientific works of T. Rylsky were based on a comprehensive analysis and rethinking of the achievements of his predecessors. It was found out that the socio-economic features, the education system of the Austro-Hungarian Empire laid further vectors of the researcher's scientific activity in the direction of the mechanization of agriculture, easing the work of the peasantry.

After summarizing the determining factors that had an impact on the formation and formation of the figure of Professor T. Rylsky, the periods of his life and creative path were determined and analyzed. The main emphasis of the article is on the first period (1838-1867) of T. Rylsky life and creative path, when his character had a fundamental influence on the determination of further scientific and creative aspirations. The first period of the scientist's life

path is characterized by educational studies at the Technical Institute of Krakow, the Vienna Polytechnic Institute and the Jagiellonian University.

Keywords: Tomash Rylsky, educational studies, scientific worldview, worldview knowledge, agrarian research, definition of scientific aspirations.

Постановка проблеми. Питання формування наукового світогляду вітчизняних вчених-аграріїв постійно перебуває у полі зору науковців. Багато науковців посприяли визначенню об'єктивної історичної дійсності при висвітленні наукових світоглядних принципів різних непересічних постатей. Важливо розуміти величину внеску кожного вченого у розвиток вітчизняної аграрної дослідної справи, і ті аспекти, що мали вплив на формування їх наукових та творчих уподобань. Зокрема, В.І. Онопрієнко відзначає що при висвітленні біографії вченого повинна враховуватися величезна кількість факторів: і власні інтереси дослідника, і взаємозв'язок із колегами, науковими установами, і ті умови, в яких цей взаємозв'язок здійснюється [1]. Примітним є те, що у працях В.І. Онопрієнка доводиться принцип необхідності оцінки справжнього внеску вченого на основі історичної об'єктивності. На превеликий жаль, на сьогоднішній день відсутні аналітичні публікації, котрі би об'єктивно оцінювали процес формування наукових та творчих спрямованостей професора Томаша Рильського.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання відтворення об'єктивних фактів у біографіях вчених-аграріїв здійснено багатьма вченими. Опублікована велика кількість різноманітних біографічних праць, біобібліографічних покажчиків. Чільне місце тут належить працям В.А. Вергунова, М.В. Зубця, О.Є. Тверитникової [2-4]. Окремі аспекти життєвого шляху та діяльності професора Т. Рильського розкрили у своїх працях Юрій Токарський, Любов Пинда, Олена Вісин, Тадеуш Восковський [5-10].

Метою статті є проведення комплексного аналізу чинників, що мали вплив на становлення та формування наукового та творчого світогляду професора Вищої рільничої школи у Дублянах Томаша Рильського через призму освітніх студій, котрі пройшов науковець.

Виклад основного матеріалу. Питання визначення чинників, що вплинули на наукові уподобання професора Т. Рильського вимагало від нас об'єктивного вивчення середовища, у якому народився вчений, аналізу історичних обставин, що мали місце у тих освітніх закладах, де він проходив студії. На даний момент у вітчизняній історіографії існує певна суперечність стосовно місця народження професора. За однією із

версій науковець народився поблизу м. Саноцька (с. Писарівці, Польща) [11], за іншою в селі Цеклин (тепер гміна Дембовець, Ясельського повіту, Підкарпатського воєводства, Польща) [12], за третьою версією у с. Буківсько (теж поблизу м. Саноцька) [13]. Т. Рильський народився 15 вересня 1838 року в родині шляхтича гербу Остоя Яна-Владислава Сцібор-Рильського та Агнешки Моравської. Оскільки майбутній професор походив із шляхетської родини, батько мав достатньо можливостей, щоб дати синові блискучу освіту. Томаш був найстаршим із чотирьох дітей Яна-Владислава Сцібор-Рильського і з часом успадкував за своїм батьком маєток у с. Буківсько. Батьки, будучи католиками намагалися прищепити сину любов до Бога, любов до рідної землі, малої Батьківщини, повагу до батьків. Вже будучи відомим науковцем, Т. Рильський неодноразово навідувався у рідні місця. Одним з яскравих прикладів цього стало те, що у 1880 році під час чергового візиту у с. Буківсько Томаш Рильський на прохання своєї матері [14] виділяє землю під будівництво кам'яного костелу та ділянку для будівництва цегельні, крім того очоливши парафіяльний комітет.

У 1855 році майбутній науковець закінчив реальне училище, після чого вступив до Технічного інституту Кракова. Відсутність незалежності польської держави, аж ніяк не сприяла піднесенню та розвитку мови та культури. Це призвело до того, що у більшості освітніх закладів мовою навчання була німецька. Не виключенням тут став і Технічний інститут у Кракові з реальним училищем, де Т. Рильський до 1857 р. вивчає інженерію. Вступна кампанія до цього освітнього закладу починалася 20 вересня та тривала до початку навчального процесу 01 жовтня. До технічного інституту зараховувалися лише учні, котрі мали високі успіхи у навчанні, склали вступні іспити із предметів, що викладаються у реальному училищі. З чого можемо зробити висновок, що Т. Рильський був доволі успішним студентом. Крім того, з кожного студента утримувався при вступі податок у розмірі восьми гульден.

У період навчання Томаша Рильського закладом керує Міхал Лучкевич, доктор філософії, професор фізики, член Краківського сільсько-господарського товариства [15]. Т. Рильський протягом навчання перейняв знання та досвід багатьох членів Краківського сільськогосподарського товариства, відомих науковців: Фелікса Радванського (землеробська техніка та гідротехніка), Зенона Галаткевича (історія сільськогосподарської науки та техніки, зоологія), Пауля Бжезінського (вища математика та механіка), Йогана Залевського (технічне креслення, геометрія). Освітній заклад був добре забезпечений

навчальними посібниками з мінералогії, фізики, механіки, технології, мав власну інституційну бібліотеку [16]. Термін навчання на інженерному відділенні був чотири роки, або два роки для осіб, що закінчили реальне училище. Саме другим шляхом пішов Т. Рильський. На третьому курсі Т. Рильський поглиблено вивчає «Механіку та теорію машин», «Сільськогосподарську науку», «Прикладну геометрію», «Теорію землеробства» (табл. 1). Саме вивчення цих предметів заклало основи майбутніх наукових інтересів дослідника, що виявляється у масиві його наукової та творчої спадщини.

Таблиця 1

Предмети, що вивчалися Т. Рильським на 3 курсі технічного інституту у Кракові

Предмет	Що охоплював	Кількість годин на тиждень
Механіка та теорія машин	Механічні та гідравлічні принципи машинобудування, будова землеробських машин та знарядь	6 годин
Сільськогосподарська наука	Теорію оцінки придатності сільськогосподарських машин, основи ведення сільського господарства	6 годин
Прикладна геометрія	Усі принципи рисунку та креслення	3 години
Теорія землеробства	Загальне землеробство, с/г інвентар, використання добрив	3 години
Технічна хімія	Металургію, хімічні властивості металів	8 годин (з другого семестру)

Четвертий курс для молодого науковця характерний вивченням «Гідротехніки та будівництва», «Геодезії», «Механічної технології», «Технічного креслення», «Бухгалтерського обліку у сільському господарстві». Крім того викладався ряд загальних предметів: «Німецька мова та література», «Французька мова», «Різьблення по дереву», «Мистецтво верхової їзди». Вказані предмети дозволили Т. Рильському поглибити раніше здобуті знання та дали змогу підготувати справжнього фахівця у сфері аграрної справи.

Після закінчення Технічного інституту у Кракові Т. Рильський протягом 1856-1857 років проходить однорічні освітні студії на

медичному відділенні Ягеллонського університету, вивчаючи ветеринарію. Період освітніх студій у цьому навчальному закладі припадає на період повальної германізації провідного польського університету. Після того, як Галицьке повстання у 1846 році зазнало поразки, автономія вільного міста Кракова була скасована і воно було включено до складу Австрійської імперії. За два роки, після революційних подій Весни народів, в ході яких, здавалося, був шанс відновити незалежність Польщі, практично всі мовні та освітні привілеї було скасовано. А у 1852 році видано розпорядження, щоб засідання Сенату та рад окремих департаментів проводились та стенографувалися виключно німецькою мовою. Самоврядування Ягеллонського університету також зазнало обмежень, і з січня 1854 року, незважаючи на супротив професорсько-викладацького складу, німецька мова стала єдиною мовою викладання та екзаменів [17]. Дехто з викладачів намагався зберігати польську мову викладання, проводячи таким чином мовчазний протест, але це вже нічого не могло змінити. І саме в таких умовах довелося здобувати освіту Т. Рильському.

Під час навчання Т. Рильського на медичному факультеті було введено нові предмети: професор анатомії людини читав лекції з порівняльної анатомії, а професор ветеринарної медицини додатково читав лекції з анатомії свійських тварин, фізіології та селекції. Починаючи з 1855-1856 навчального року професор зоології з філософського факультету викладає порівняльну анатомію одночасно і на медичному і на філософському факультетах. Цікавим є те, що не повністю відокремлювалися природничі та медичні дисципліни. Відповідно до постанови міністра освіти професори філософського факультету були зобов'язані читати студентам лекції з медицини. У той час для Т. Рильського лекції з описової анатомії викладав Антоні Козубовський (1805-1880), відомий ветеринарний лікар, професор анатомії та фізіології. Примітним було те, що після германізації університету А. Козубовський відмовився читати лекції німецькою, за що позбувся посади. Проте, йому дозволили продовжувати викладати порівняльну анатомію на посаді доцента. Цей предмет було зведено до факультативу, викладання яких дозволялося польською мовою. Принципова позиція професора А. Козубовського прищепила Т. Рильському громадянську самосвідомість та почуття патріотизму, котрі він згодом передавав уже власним студентам. Ще одним сучасником А. Козубовського був Вавжинець Доманський (1807-1861), котрий викладав анатомію домашніх тварин в Ягеллонському університеті. В. Доманський теж був особистістю непересічною, вивчав

ветеринарну медицину у Відні, де отримав науковий ступінь доктора ветеринарної медицини. У Кракові 1834 одержав ступінь доктора медицини та хірургії. В. Доманський викладав курс анатомії домашніх тварин, що був поєднаний із фізіологією та селекцією. [18].

Не зупиняючись на досягнутому майбутній професор вступає у 1857 році на навчання до одного з провідних технічних навчальних закладів Європи – Віденського політехнічного інституту. Цей навчальний заклад було засновано імператором Францом II 06 листопада 1815 року під назвою «Імператорський і Королівський політехнічний інститут». Першим керівником закладу було обрано Йоганна Ріттера фон Прехтля, відомого австрійського технолога і педагога, піонера австрійської технічної освіти. Відповідно до «Конституції» політехнічного інституту 1817 року, він мав стати технічним навчальним закладом, що зосереджуватиметься на наукових дослідженнях, стати потужним науковим та творчим осередком, створити підґрунтя для активного розвитку австрійської промисловості. Як технічний навчальний заклад, інститут складався з технічного та комерційного відділів, а також дворічних підготовчих курсів. Примітним було те, що заклад отримав від імператора колекцію мануфактурних виробів, серед яких були і різноманітні землеробські машини. Ця колекція до 1820-х років налічувала вже понад 17 тисяч екземплярів, а до моменту навчання у закладі Т. Рильського ще більше [19]. З упевненістю можна, що така багата колекція не могла не зацікавити майбутнього вченого, який щиро цікавився особливостями інженерного товаровиробництва, і безперечно зробила свій вплив на формування особистості Т. Рильського.

У перший рік свого навчання у Віденському політехнічному інституті Т. Рильський відвідував різноманітні курси сільськогосподарського спрямування: механіку, машинне креслення, геодезію, вимірювання висоти та нівелювання, ситуаційне креслення та хімія. Згідно відповіді на наш запит, що був відправлений до Технічного університету Відня Т. Рильський екзаменів з хімії не складав, а з інших предметів отримав оцінку за «першим класом». На другому курсі вивчав наступні дисципліни: «Сільське господарство», «Бухгалтерський облік у будівництві», «Креслення інженерних планів», «Технологія». За вивчення дисципліни «Сільське господарство» отримав оцінку «другий клас», з «Бухгалтерського обліку у будівництві» та «Креслення інженерних планів» отримав «перший клас», з «Технології» іспиту не складав. Тут варто зазначити, що система оцінювання у цьому навчальному закладі досить сильно відрізнялася від тої, що ми звикли бачити. Найвищою оцінкою був «перший клас з перевагою», далі

«перший клас» та «другий клас». Як бачимо навчальна успішність майбутнього професора була посередньою. Примітним, також, є той факт, що на момент навчання Томаша Рильського, слухачі університету отримували сертифікати за пройдені курси, освітніх ступенів у сьогоденному розумінні ще не існувало, як і дипломів чи випускних робіт. І тільки у 1878-1879 навчальному році були запроваджені перші державні іспити, причому які можна було скласти добровільно, за умови, що студент попередньо прослухав усі курси, передбачені навчальним планом.

Протягом першої половини XIX століття Віденський політехнічний інститут був, безумовно, найбільшою установою такого роду в усій Австрійській імперії. Його науковий і освітній вплив поширювався далеко за межі Австрійської імперії, і він став зразком для численних новостворених політехнічних інститутів у містах Німецького союзу, наприклад, у Карлсруе у 1825 році та у Ганновері в 1831 році. Кількість студентів швидко зростала, особливо в 1830-х і 1840-х роках, досягнувши свого піку у 1848 році, коли студентів налічувалося уже близько двох тисяч. Студентський колектив освітнього закладу був досить строкатим. Більшість студентів прибули з Відня та Нижньої Австрії, ще частина з інших куточків імперії, близько 5% були з-за кордону. Цікавий і той факт, що на початку 1850-х років кількість професорсько-викладацького складу становила лише 16 осіб, що явно не відповідало кількості студентів, і неодмінно позначалося на якості освітнього процесу. Віденський політехнічний інститут також зачепили революційні події в Австрії у 1848-1849 роках. Багато студентів і професорів брали участь у протестних акціях. 24 березня 1848 року лекції були тимчасово призупинені, а невдовзі після цього в будівлі інституту розмістили солдатів, які завдали значної шкоди будівлі, обладнанню і навчальним матеріалам, перш ніж виїхати восени 1849 року. У 1851 році деякі студенти та викладачі інституту були звинувачені у державній зраді, після чого заклад став вважатися «політично ненадійним» і був переданий під військове керівництво. У 1853-1858 рр. він управлявся полковником Карлом Фрейхерром, що мало вплив на увесь освітній процес, причому не у позитивному ключі. Лише у вересні 1858 року один із вчених знову став директором закладу. Ним було обрано колишнього професора мінералогії Георга Гальтмаєра (1803-1867), котрий зміг повноцінно відновити навчальний процес, закласти підвалини відродження закладу.

Безперечно, подібні перипетії позначилися на формуванні

особистості молодого Т. Рильського, залишивши досить незгладимий слід, що у подальшому могло стати причиною його участі вже у Січевому повстанні у Польщі в 1863-1864 роках. Після закінчення освітніх студій у Віденському політехнічному інституті Т. Рильський отримав спеціальність у галузі цивільної інженерії, закінчивши технічний відділ цього навчального закладу у 1860 році. Отримавши диплом інженера молодий вчений працює у товаристві Я. Бароги, на будівництві краківських укріплень. Укріплення XIX століття навколо Кракова були засновані за наказом імператора Франца-Йосифа після ліквідації автономії вільного міста Кракова та його включення до Австрійської імперії. Рішення про будівництво Краківської фортеці було підписано імператором 12 квітня 1850 року. На момент, коли сюди потрапляє Томаш Рильський, якраз здійснювалося будівництво дев'ятого форту Краківської фортеці - «Krowodrza» [20], де швидше за все і почав працювати молодий науковець. Оскільки це була перша робота Т. Рильського, можемо припустити, що саме тут він удосконалив свої знання із будівництва, що допомогло йому створити кілька ґрунтовних праць про сільськогосподарське будівництво.

Будучи щирим патріотом та підтримуючи ідею відновлення державної незалежності Польщі у 1863-1864 рр. Т. Рильський бере участь у Січевому повстанні та, навіть, командує невеликим загonom [11]. Участь майбутнього науковця у цих національно-визвольних подіях ще раз підтверджує сформоване почуття патріотизму та національної гідності. Навіть не дивлячись на те, що повстання зазнало поразки, його відлуння ще довгі роки підтримувало надію польської інтелігенції та відновлення державності власної країни. Примітним є і те, що Т. Рильський після участі у повстанні не зазнав переслідувань, а звернувся після невеликої перерви до викладацької діяльності у Вищій рільничій школі Дублян.

Висновки. Виховання у сім'ї шляхтичів католицького віросповідання відбилося на формуванні у Т. Рильського почуття щирого патріотизму і любові до власної, позбавленої державності, Батьківщини. Освітні студії професора Т. Рильського у період становлення його наукового світогляду вирізнялися досить важким станом навчальних закладів, у яких вони проходили. Найбільш важливим, на наш погляд, є його навчання у Технічному інституті Кракова, де майбутній вчений здобув основоположні знання основних аспектів сільськогосподарської дослідної справи. Саме ці студії мали найбільший вплив на наукові уподобання та спрямованість творчих пошуків Т. Рильського. Ґрунтова підготовка, котра була там здобута, визначила вектор тематики наукових праць вченого, котра в основному стосувалася випробування

сільськогосподарських машин та обладнання, підвищення якості їх будови та експлуатації.

Періоди навчання Т. Рильського у Ягеллонському університеті та Віденському технологічному інституті теж зіграли свою роль у формуванні його особистості. Не зважаючи на те, що ці студії відбувалися у період громадсько-політичної нестабільності, вони дали змогу професору Т. Рильському отримати належний рівень підготовки.

Література:

1. Онопрієнко В.І. Біографії вчених: специфіка, завдання, досвід. *Українська біографістика*. 1999. Вип. 2. С. 49.
2. Вергунов В. А. Культура боліт та луківництва в українському Поліссі: професор Олексій Степанович Шкабара (1886–1959). Вінниця : ТВОРИ, 2020. 88 с.
3. Зубець Михайло Васильович : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1966–2012 роки / НААН, ННСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, М. М. Зубець, І. С. Бородай, Л. А. Кириленко, С. Д. Коваленко, В. І. Фасоля; наук. ред. В. А. Вергунов; авт. вступ. ст. Я. М. Гадзало; авт. нарису А. Г. Веретьохін, М. І. Свояченко. – 4-те вид., перероб. і доп. – Вінниця: ФОП Корзун Д. Ю., 2018. 276 с., іл.: портр.
4. Тверитникова О. Є. Науковий доробок і громадська діяльність професора О. К. Погорелка. *Наука та наукознавство*. 2006. № 2. С. 99-104.
5. Токарський Ю. М. Дубляни: Історія аграрних студій (1856–1946). Львів: Ю. Токарський; Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1996. 384 с.
6. Професори, доценти та асистенти навчально-наукових установ у Дублянах (1856–1947): біографічний словник / Укладач Ю. Токарський. Львів: Львів. держ. аграр. ун.-т, 2004. 119 с.
7. Токарський Ю. М. Інженерно-технічні студії в Дублянах. Львів: ЛНАУ, 2008. 65 с.
8. Woskowski T. Dzieje studiów rolniczo-lasowych w ośrodku Lwowsko-dublańskim. Warszawa: Centralna Biblioteka Rolnicza im. Michała Oczapowskiego, 2011. 25 с.
9. Пинда Л. А. Агроінженерні дослідження в Дублянському науковому осередку кін. XIX – поч. XX ст. (За матеріалами фонду стародруків і рідкісних видань НБ ЛНАУ). Матеріали II-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Бібліотечно-інформаційне середовище як драйвер змін та інновацій в освіті»: до 90 річчя Наукової бібліотеки ХНТУСГ, 30 жовтня 2020 р. Харків: ХНТУСГ, 2020. С. 69-75.
10. Вісин О.О. Становлення та розвиток системи випробування сільськогосподарської техніки на Галичині (70-ті роки XIX – 20-ті роки XX ст.) Історія науки і біографістика. 2021. № 3. <http://inb.dnsgb.com.ua/2021-3/09.pdf>. (дата звернення: 06.06.2023).
11. Markiewicz H. Polski słownik biograficzny: Tomasz Scibor-Rylski. T. 33. Vratlavia: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1992. S. 226.
12. Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51–1917/18. / [red. Krzysztofa Stopki; [aut.] Mieczysław Barcik, Adam Cieślak, Danuta Grodowska-Kulińska, Urszula Perkowska]. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze «Historia Iagellonica», 2006–2015. – (Z prac Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Seria C: Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX) Tomus III: R. 2013. 431 s.
13. Dunin-Borkowski J. S. Rocznik szlachty polskiej. Lwow : nakadem księgarńi K. Łukaszewicza, 1881. 543 s.

14. Kiryk F. Zarys dziejow Bukowska w latach 1795-1914. *Rocznik Sanocki*. Kraków: wydawnictwo literackie, 1967. S. 108
15. Personal-Stand und programm für die Vorlesungen am k. k. technischen Institute zu Krakau im Studienjahre 1855/56. Krakau: gedrucktinder k. k. Universitats-Buchdruckerei, 1855. 14 s.
16. Ręgorowicz L. Historia Instytutu Technicznego w Krakowie. Kraków: Nakładem Dyrekcji c.k. Szkoły Przemysłowej, 1913. 186 s.
17. Czermak W. Uniwersytet Jagielloński w czterech ostatnich wiekach. Kraków: w drukarni Czasu, 1900. 186 s.
18. Fedorowicz Z. Materiały do historii zoologii na Uniwersytecie Jagiellońskim (1777- 1914). Wrocław-Warszawa-Kraków : zakład narodowy imienia ossolińskich wydawnictwo polskiej akademii nauk, 1962. 125 s.
19. Franz G. Rammerstorfer. Technische Hochschule to Research University. Wien: Böhlau Verlag, 2016. 160 s.
20. Chwalba Andrzej. Festung Krakau: Kraków w cieniu twierdzy (1850-1914). Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2022. 435 s.

References:

1. Onopriienko, V.I. (1999). Biohrafii vchenykh: spetsyfika, zavdannia, dosvid [Biographies of scientists: specifics, tasks, experience]. *Ukrainska biohrafistyka – Ukrainian biography*, 2, 49 [in Ukrainian].
2. Verhunov, V. A. (2020). *Kultura bolit ta lukivnytstva v ukrainskomu Polissi: profesor Oleksii Stepanovych Shkabara (1886–1959) [Culture of swamps and onion growing in Ukrainian Polissia: Professor Oleksiy Stepanovych Shkabara (1886–1959)]*. Vinnytsia: TVORY [in Ukrainian].
3. Verhunov, V. A., Zubets, M. M., Borodai, I. S., Kyrylenko, L. A., Kovalenko, S. D., Fasolia, V. I. (2018). *Zubets Mykhailo Vasylovych : biobibliohr. pokazhch. nauk. pr. za 1966–2012 roky [Mykhailo Vasylovych Zubets: biobiblioch. show of science pr. For 1966–2012]*. Vinnytsia : FOP Korzun D. Yu. [in Ukrainian].
4. Tverytnykova, O. Ye. (2006). Naukovyi dorobok i hromadska diialnist profesora O. K. Pohorielka [Scientific work and public activity of Professor O. K. Pogorielka]. *Nauka ta naukoznavstvo – Science and science*, 2, 99-104 [in Ukrainian].
5. Tokarsky, Yu. M. (1996). *Istoriia ahrarnykh studii (1856–1946) [Dublyany: History of Agrarian Studies (1856–1946)]*. Lviv: Yu. Tokarskyi; In-t ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy [in Ukrainian].6. Tokarsky, Yu. M. (Eds.). (2004) [in Ukrainian].
6. Profesory, dotsenty ta asystenty navchalno-naukovykh ustanov u Dublianakh (1856–1947): biohrafichniy slovnyk [Professors, associate professors and assistants of educational and scientific institutions in Dublyany (1856–1947): biographical dictionary]. Lviv: Lvivskiy derzhavnyi ahrarniy universytet [in Ukrainian].
7. Tokarsky, Yu. M. (2008). *Inzhenerno-tekhnichni studii v Dublianakh [Engineering and technical studios in Dublyany]*. Lviv: LNAU [in Ukrainian].
8. Woskowskyi, T. (2011). *Dzieje studiow rolniczo-lasowych w osrodku Lwowsko-dublanskim [The history of agricultural and forest studies in the Lviv-Dublin center]*. Warszawa: Centralna Biblioteka Rolnicza im. Michala Oczapowskiego [in Polish].

9. Pynda, L. A. (2020). Ahroinzhenerni doslidzhennia v Dublianskomu naukovomu oseredku kin. XIX – poch. XX st. (Za materialamy fondu starodrukiv i ridkisnykh vydan NB LNAU) [Agroengineering research in the Dublyan scientific center, Kin. beginning of the 19th 20th century (According to the materials of the fund of old prints and rare editions of the NB LNAU)]. *Materialy II-oi Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Bibliotechno-informatsiine seredovyshche yak draiver zmin ta innovatsii v osviti»: do 90 richchia Naukovoï biblioteki KhNTUSH – Materials of the 2nd All-Ukrainian scientific and practical conference "Library and information environment as a driver of changes and innovations in education": to the 90th anniversary of the Scientific Library of the KhNTUSH. Kharkiv, 69-75 [in Ukrainian].*

10. Visyn, O. O. (2021). Stanovlennia ta rozvytok systemy vyprobuvannia silskohospodarskoi tekhniki na Halychyni (70-ti roky XIX – 20-ti roky XX st.) [Formation and development of a testing system for agricultural machinery in Galichina (70s of the XIXth – 20s of the XXth centry)]. *Istoriia nauky i biohrafistyka – History of science and biography*, (3). Retrieved from <http://inb.dnsgb.com.ua/2021-3/09.pdf> [in Ukrainian].

11. Markiewicz, H. (1992). *Polski słownik biograficzny: Tomasz Scibor-Rylski [Polish Biographical Dictionary: Tomash Scibor-Rylski]*. (Vols. 3), (p. 226). Vratislavia: Zakład Narodowy im. Ossolińskich [in Polish].

12. Barcik, M., Cieślak, A., Grodowska-Kulińska, D., Perkowska, U. (2013). *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51–1917/18. K. Stopki (Ed.)*. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze «Historia Iagellonica» [in Polish].

13. Dunin-Borkowski, J. S. (1881). *Rocznik szlachty polskiej [Yearbook of the Polish nobility]*. Lwow: nakładem księgarni K. Łukaszewicza [in Polish].

14. Kiryk, F. (1967). *Zarys dziejow Bukowska w latach 1795-1914 [An outline of the history of Bukowska in the years 1795-1914]*. *Rocznik Sanocki – Sanok Yearbook*. Kraków: wydawnictwo literackie [in Polish].

15. *Personal-Stand und programm für die Vorlesungen am k. k. technischen Institute zu Krakau im Studienjahre 1855/56*. (1855). Krakau: gedrucktinder k. k. Universitäts-Buchdruckerei.

16. Ręgorowicz, L. (1913). *Historia Instytutu Technicznego w Krakowie [History of the Technical Institute in Krakow]*. Kraków: Nakładem Dyrekcyi c.k. Szkoły Przemysłowej [in Polish].

17. Czermak, W. (1900). *Uniwersytet Jagielloński w czterech ostatnich wiekach [Jagiellonian University in the last four centuries]*. Kraków : w drukarni Czasu [in Polish].

18. Fedorowicz, Z. (1962). *Materialy do historii zoologii na Uniwersytecie Jagiellońskim (1777- 1914) [Materials for the history of zoology at the Jagiellonian University (1777-1914)]*. Wrocław-Warszawa-Kraków: zakład narodowy imienia ossolińskich wydawnictwo polskiej akademii nauk [in Polish].

19. Rammerstorfer, Franz G. (2016). *Technische Hochschule to Research University [Technical University to Research University]*. Wien : Böhlau Verlag [in German].

20. Chwalba, A. (2022). *Festung Krakau: Kraków w cieniu twierdzy (1850-1914) [Festung Krakau: Krakow in the Shadow of the Fortress (1850-1914)]*. Kraków: Wydawnictwo Literackie [in Polish].